

Abu Abdulloh Muhammad ibn Ismoil al-Buxoriy

AL-JOMI' AS-SAHIH

(1-jild)

Arabchadan **Zokirjon Ismoil** tarjimasi

Qomuslar Bosh tahririyati

Toshkent

1991

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Shayx, imom va hofiz (Qur'on va hadisni yod biluvchi) Abu Abdulloh Muhammad ibn Ismoil ibn Ibrohim ibn al-Mug'iyra al-Buhoriyni Alloh taolo rahmat qilsin, omin!

1-bob. Rasululloh sallolohu alayhi va sallamga nechuk vahiy kela boshlagani hamda Ollah taoloning "Biz senga Nuh va undan keyingi payg'ambarlarga nechuk vahiy yuborgan ersak,shunday vahiy yubordik" degan qavli hususida.

Yahyo inb Sa'id rivoyat qiladilar: "Umar ibn al-Xattob minbarda turganlarida: " Rasululloh sallolohu alayhi va sallamning bunday deganlarini eshitganman", -dedilar: "Darhaqiqat, barcha amallar niyatga yarasha bo'lg'usidir. Kimki hijratdan niyati dunyo topmoq ersa, dunyoga erishg'usi, kimki hijratdan niyati xotin olmoq ersa, xotinga nikohlang'usidir. Demak ne niyatda hijrat qilganlig'i etiborga oling'usidir"

Urva ibn Zubayr rivoyat qiladilar,u kishi ersa, Oisha onamizdan eshitgan erkanlar: "Horis ibn Hoshim (r.a) Rasulullohi alayhi va sallamdan: "Yo Rasululloh, sizga vahiy nechuk kelg'usidir", - deb so'radi. Rasululloh sallolohu alayhi va sallam "Menga vahiy, ba'zan qo'ng'iroq ovozi yanlig' kelg'usidir. Kuchli vahiy kelganda shunday bo'lg'ay. Shunda men butun borliqni unutm'um va vahiy so'zlarini uqib olg'umdir. Ba'zan esa, menga inson qiyofasidagi farishta vahiy keltirg'ay, men uning aytganlarini yodlab olg'ayman",-deb javob qildilar"

Oisha (r.a) : "Qattiq sovuq kunlardan birida ul kishiga vahiy kelganining guvohi bo'lgan erdim. Shunda ul zot butun borliqni unutgan holatda bo'lib, peshonalari qattiq terlab ketgan erdi", - deb aytdilar.

Urva ibn Zubayr Oisha onamizdan bunday deb naql qiladilar: "Dastlabki vahiy Rasululloh sallolohu alayhi va sallamga uyqularida sof tush tarzida nozil bo'lgan erdi. Keyin, tong shafag'i yanglig' nurdan o'zgasi tushlariga kirmay qo'ydi. Shundan so'ng, Rasululloh yolg'izlikni xushlaydigan bo'lib qoldilar. Oilalarini tark etib, yolg'iz o'zlari Hiro' tog'idagi g'orda qatorasiga bir necha tun toat-ibodat qilib chiqar erdilar. Shu boisdan ham o'zlari birlan yegulik olib chiqib ketar erdilar. Yeguliklari tugagach, Xadichaning huzurlariga

kelib, yana taom olib, yana toqqa qaytar erdilar.

Haqiqatga yetishgunlariga qadar shunday qilaverdilar. Bir kuni odatdagidek Hiro'dagi g'orda ibodat birlan mashg'ul bo'lib o'ltirganlarida xuzurlariga bir farishta kelib: "Iqra'(o'qi)!", - deb aytdi. "O'qiy olmasman, dedim, - deydilar Rasululloh sallolohu alayhi va sallam, -shu payt ul zot meni bo'g'a boshladi, hatto men hirillab qoldim. Keyin meni qo'yib yubordi-da, yana: "O'qi!" -dedi. Men "O'qiy olmasman", - deb erdim, ul meni ikkinchi bor bo'g'ishga tutindi, so'ng yana qo'yib yubordi-da: "O'qi!" - dedi. Men ersam: "O'qiy olmasman", - deb javob qildim. Ul uchinchi marta bo'g'a boshladi, men tag'in hirillab qoldim. Keyin, qo'yib yubordi-da: "Seni yaratgan Rabbingning, insonni alaq(lahta qon)dan yaratgan Parvardigoringning ismi ila o'qi, o'qi! Rabbing eng sahovalidir!" - dedi". Shundan so'ng Rasululloh sallolohu alayhi va sallam qo'rquvdan a'zoyi-badanlari titrab-qaqshab Xadicha binti Huvaylidning huzuriga keldilar-da: "Meni o'rab(yashirib) qo'yinglar, meni o'rab qo'yinglar!" - dedilar. Ular Janob Rasulullohni qo'rquvlari tarqalgunga qadar o'rab qo'yishdi. So'ng, Xadishaga bo'lgan voqeani aytib berdilar-da: "Men o'zimdan xavotir oldim (ya'ni, "Menga biron narsa bo'lib qolmasaydi" - deb qo'rqdim)", - dedilar. Xadicha (r.a.) bunday dedilar: "Yo'q, mutlaqo unday emas. Xudo haqqi, Oллоh taolo sizni hech vaqt sharmanda qilmag'ay, siz qarindosh-urug'chilik munosabatlarini yo'lga qo'yg'aysiz, og'irni yengil qilg'aysiz, yo'qsillarni to'ydirg'aysiz, mehmon kutg'aysiz va haqiqiy ezguliklarning ro'yobga chiqishiga sa'yu imdod aylag'aysiz".

So'ng, Xadicha onamiz Janob Rasululloh o'zlarining amakivachchalari bo'lmish Varaqa ibn Navfal inb Asad ibn Abdulluzo huzuriga olib bordilar. Ul kishi johiliya davrida nasroniy dinini qabul qilgan erdilar. Ibroniycha xat-savodlari bo'lib, Injildan Oллоh taolo istagancha ibroniycha matnlarni ko'chirib yozar erdilar. O'zlari kekxa va ko'zlari ojiz erdi. Xadicha (r.a) Varaqaga: "Ey amakimning o'g'li, birodaringizning gaplariga quloq osingiz!" - dedilar. Varaqa: "Ey birodarimning o'g'li, nimalarni ko'rdingiz, aytingiz!" - dedi. Janob Rasululloh nimaiki ko'rgan bo'lsalar, birma-bir ayon ayladilar. Varaqa Janob Rasulullohga qarata: "Bu, Oллоh taolo Muso alayhissalomga yuborgan o'sha Hazrat Jabroilning o'zginasidir. Koshki erdi, men yosh bo'lsamu, (islom) diniga da'vat qilmoqda ishirok etsam, sizni qavmingiz o'z orasidan quvib chiqargan vaqtda men hayot bo'lsam!" - deb aytdi.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam hayrotomuz: "Mening qavmim o'z orasidan haydag'aymi?" - dedilar. Varaqa: "Ha, shunday. Bu vaqtga qadar biror kimsa menga siz kabi habar keltirmagan erdi, garchi keltirgan ersada, men uni qaytarib yuborgan erdim. Sizga Oллоh taolo muyassar etg'usi kunlar menga ham nasib etsa, sizga amaliy madad berg'umdir!" - dedi. Lekin Varaqa ko'p o'tmay dor ul-baqoga rihlat etdi. Janob Rasulullohga bir muncha vaqt vahiy kelmay qo'ydi.

Ibn Shihob (r.a) rivoyat qiladilarki, Jobir ibn Abdulloh al-Ansoriy Rasulullohga vahiy kelgan vaqt haqida bunday degan erkanlar: "Men (ya'ni, Janob Rasululloh) yo'lda ketayotgan erdim, nogahon osmondin kelayotgan bir ovoz qulog'imga chalindi. Nigohimni yuqoriga qaratgan erdim, Hiro' g'orida huzurimga kelgan o'shal farishta osmon ila yer oralig'inda kursi uzra o'ltiribdir. Men undan qo'rqib (uyga) qaytib keldim-da: "Meni (bir narsa birlan) o'rab qo'yingiz, o'rab qo'yingiz!" - dedim. Shu asnoda Oллоh taolo oyat nozil qildi ("Ey burkanib olgan banda, o'rningdan turg'il, ogah bo'lg'il.. "dan "... azob" degan so'zigacha)".

Ushbu hadisni Abdulloh ibn Yusuf va Abu Solih ham rivoyat qilishgan. Hilol ibn Raddod uni Zuhriydan eshitib davom ettirgan. Yunus va Ma'mar ersa, uning kamchiliklarini to'ldirgandir.

Sa'id ibn Jubayr aytdilarki, Ibn Abbas Olloh taoloning "(Jabroil) Qur'on o'iganida sen takrorlashga oshiqma!" degan oyati haqida bunday deb rivoyat qilgan erkan: "Nabiysallolohu alayhi va sallam nozil bo'lgan oyatning mazmunini tezda tushunib olishga harakat qilardilar. Shu sababdan lablarini qimirlatar erdilar". Ibn Abbas yana bunday dedilar: "Men lablarimni, Janob Rasululloh qanday qimirlatgan bo'lsalar, shunday qimirlatib ko'rsatyapman", - dedi. Olloh taolo: "(Jabroil) Qur'on o'qiganda sen shoshib takror qilma! Qur'onni qalbingga va xotirangga jo qilmoq, istagan vaqtingda uni o'qishga seni qodir etmoq bizning bo'ynimizdadir" va "Agar biz uni (Jabroil qiroat orqali) o'qisak, sen unga quloq sol!" degan oyat nozil qildi. Shundan so'ng, Janob Rasululloh agar Jabroil vahiy keltirsa, avval unga quloq solib, ketganidan keyin ersa, u o'qigandek takrorlab o'qir erdilar".

Ibn Abbas bunday deb rivoyat qiladilar: " Rasululloh sallolohu alayhi va sallam barcha insonlar ichida eng sahovatli zot erdilar. Ramazonda Hazrat Jabroil birlan uchrashganlarida sahovatlari yanada ortar edi. Hazrat Jabroil Janob Rasululloh birlan har kecha uchrashib, Qur'onni muzokara qilar erdilar. Hazrat Rasululloh xayrli ishda kuchli shamoldan ham tez erdilar ".

Abdulloh ibn Utba ibn Mas'ud rivoyat qiladilar: "Abu Sufyon ibn Harb habar qiladilarki, Xiraql Quraysh karvoni Shomda savdo qilib turganida, uning xuzuriga odam yubordi. Bu vaqt Janob Rasululloh (Abu Sufyon va) Quraysh kofirlarini poylab turgan erdilar. Ular(Quraysh kofirlari) Iliya (Baytulmuqaddas)da ekanliklarida Xiraql xuzuriga bordilar. Xiraql ularni o'z majlisiga chaqirdi, uning atrofida Rum zodogonlari o'ltirgan erdi.

Ular birlan birga tarjiminni ham chorladi-da: "O'zini payg'ambar deb gumon qiloyatgan kishiga qaysi biringiz nasab jixatdan yaqinroqsiz?" - dedi. Abu Sufyon: "Men unga nasab jixatdan yaqinroqdurmen" - dedi. Xiraql: "Uni (Abu Sufyonni) va uning ashoblarini menga yaqinroq olib kelinglar!" - dedi. Ularni Xiraqlning yelkasiga yaqin joyga olib kelib, turg'azib qo'ydilar. Xiraql tarjimonga: "Unga (Abu Sufyonga) ayt, men o'sha payg'ambar haqida so'ramoqchiman, menga yolg'on gapirsalar, unga yolg'on gapirgan bo'ladilar " - dedi. Abu Sufyon bunday dedi: "Olloh haqqi, agar mendan yolg'on talab qilishdan hayo qilmasalar erdi, shu onda men yolg'on gapirgan bo'lur erdim. U Xiraql dastlab mendan Janob Rasulullohning oramizdagi nasablari qanday ekanligi haqida so'radi. Men: "U bizning oramizda baland nasab egasidir" - dedim. Xiraql: "Undan ilgari shu qavlni (ya'ni, payg'ambarlikni) sizlardan xech kim aytganmidi?" - deb so'radi. Men: "Yo'q" - dedim. U: "Unga zodogonlar ergashyaptimi yo zaiflarmi?"-dedi. Men: "Zaiflar ergashyapti" - dedim. U: "Ularning soni ko'payyaptimi yo ozayyaptimi?" - dedi. Men: "Ko'payyapti" - dedim. U: "Uning diniga kirganlardan biror kishi uning dinidan g'azablanib dinidan qaytayaptimi?" - dedi. Men: "Yo'q" - dedim. U: "U dinga da'vat qilmasidan ilgariuni yolg'onchilikda ayblar edingizmi?" - dedi. Men: "Yo'q" - dedim. U: "Xiyonat qilarmidi?" - dedi. Men: "Yo'q, bir qancha mudatdan beri uning qanday ishlar birlan bandligini bilmaymiz" - deb ham edimki, Xiraql gapimni bo'lib: "Unga qarshi jang qildingizmi?" - dedi. Men: "Jang qildik" - dedim. U: "qanday qilib jang qildingiz" - dedi. Men: "O'rtacha, goh ular bizga, goh biz ularga shikast yetkazardik, ba'zan ular, ba'zan

biz g'alaba qilardik" - dedim. Xiraql: "U sizlarni nimaga buyuradi?" - dedi. Men: "Yolg'iz Olohga ibodat qilishni, unga shirk keltirmaslikni, hatto otalarimiz shirkka da'vat etsa, ularga quloq solmaslikni, namoz o'qishni, rostgo'ylikni, pokiza va iffatli, oqibatli, rahm-shafqatli bo'lmoqni buyuradi" - dedim.

Xiraql tilmoch orqali menga bunday dedi: "Uni nasabini so'rasam, sen nasabi baland, deb aytding, payg'ambarlar aynan shunday bo'ladi. Sizlardan hech kim bundan ilgari mazkur qavl(payg'ambarlik qavli) ila chiqqanmi, desam, sen: "Yo'q", - deding Undan ilgari ham biror kishi shu da'voni qilib chiqqan bo'lsa, bu odam ilgari aytilgan qavlg taqlid qilyapti, degan bo'lur erdim. Men sendan: "Uning ota-bobolari ichida podshoh bo'lganlar bormi?" - deb so'rasam, sen: "Yo'q" - deding. Agar ota-bobolari ichida podshoh o'tgan biror kishi bo'lganida edi, men: "U o'shaning mulkini talab qilyapti " - degan bo'lur erdim. Men: "Uni dinga da'vat qilmasdan ilgari, yolg'onchilikda ayblarmidingiz?" - deb so'raganimda, sen: "Yo'q"-deding. Men bildimki, u ilgari ham odamlarga yolg'on gapirmagan, bunday odam Oloh haqida yolg'on so'zlamaydi. Men sendan: "Unga zodogonlar ergashyaptimi yo zaiflarmi?" - deganimda, sen: "Zaiflar" - deb aytding. Payg'ambarlarga doimo zaiflar ergashgan. Men sendan: "Ergashayotganlarning soni ko'payyaptimi yo ozayyaptimi?" - deb so'rasam, sen: "Ular ko'payayaptilar" - deding. Iymonning ishi ham shunday barkamol bo'ladi. Men senga: "Uning diniga kirganlar undan g'azab qilib dindan qaytyaptimi?" - desam, sen: "Yo'q" - deb aytding. Iymon, ko'rkamligi dillarga yoqib qolsa, xuddi shunday doimo barkamol bo'ladi. Men sendan: "U xiyonat qiladimi?" - desam, sen: "Yo'q" - deding. Payg'ambarlar hiyonat qilmaydi. Keyin sendan: "U sizlarni nimaga buyuradi?" - deb so'radim. Sen: "Olohga ibodat qilishga, but(sanam)larga sig'inmaslikka, namoz o'qishga, rostg'o'y va iffatli bo'lishga buyuradi" - deb aytding.

Sening aytganlaring rost bo'lsa, u kelib, men hozir mana shu turgan joyni oladi. Men yana payg'ambar chiqishini bilar erdim, lekin sizlarning orangizdan chiqishidan behabar erdim. Agar unga ixlos qilolsam, u birlan uchrashish uchun mashaqqat chekishga rozi erdim. Agar uning huzuriga borsam, uning oyoqlarini yuvib qo'ygan bo'lar erdim".

Keyin, Xiraql Dih'ya (sahoba) orqali Rasululloh Busro boshlig'iga berib yuborgan xatni olib kelishni amr qildi. Uni Xiraqlga uzatdilar. U xatni o'qib ko'rди, unda "Bismillohir rahmonir rahiyimi. Muhammad ibn Abdulloh-Olohning Rasulu- Xiraql Rum boshlig'iga. Hidoyat yo'liga yurganlarni Oloh hidoyat qilsin! Ammo ba'd: seni islomga da'vat etaman, islomni qabul qil, tinch bo'lursan. Oloh buning uchun senga ikki barobar ajr va savob berg'usidir. Agar undan yuz o'girsang, erisdek(bid'atchidek) gunohkor bo'lg'aysen. Ey ahli kitoblar, o'zaro tenglik kalimasini qabul qilaylik, Olohdan boshqaga ibodat qilmaylik, unga shirk keltirmaylik, bir-birimizmi Olohdan o'zga tangri deb bilmaylik(ya'ni, insonni Oloh darajasiga ko'tarmaylik) agar yuz o'girsalar, guvoh bo'linglarki, biz musulmonmiz". Abu Sufyon bunday dedi: "Xiraql so'zini tugatgachva Janob Rasulullohning nomalarini o'qib bergach, uning xuzuridagilar shovqin-suron ko'tarishib, bizni tashqariga haydab chiqarishdi. Men hamrohlarimga: "Ibn Abu Kabshaning aytgani rost chiqdi, u: "Baniy al-Asfar(rumliklar) podshohi payg'ambarda qo'rqadi", - deb aytgandi. Men islomga kirmasimdan avval payg'ambar chiqishiga ishonar edim", - dedim".

Iliya hokimi Ibn an-notur va Shom xristianlarining usqufi(yepiskopi) Xiraql bunday deyishar erdi: "(Hukmdor) Xiraql Iliyaga kelganida badxulq bo'lib qoldi. Unga bitriqlari

(patriarxlari): "Sening turqingni yoqtirmayapmiz", - deyishdi. Ibn an-Notur bunday deydi: "Xiraql yulduzlarga e'tiqod qilar va ularni kuzatar erdi. Undan bu borada so'rashganda u: "Men bu kecha yulduzlarni kuzatganimda xatna podshohi zuhur qilganini ko'rdim, bu xalq orasida ham xatna qiluvchilar paydo bo'ldi", - dedi. "Parvo qilma, yahudiylardan boshqalar xatna qilmaydi. Shaharlarga xat yoz, u yerlardagi yahudiylarni o'ldirsinar, deb maslahat berishdi. Shu payt G'asson podshohiga Janob Rasululloh haqlarida xabar olib kelgan kishini Xiraql huzuriga olib kirdilar. Xiraql: "Borib bilinglarchu u xatna qilinganmi, yo'qmi?" - dedi. Payg'ambar xatna qilingan ekan, deb xabar keltirishdi. Arablardan so'rab erdi, ular ham buni tasdiqladilar. Shunda Xiraql: "Bu o'sha, (yulduzlarni kuzatganimda) zuhur qilgan mana bu ummat (ya'ni arablarning) podshohi" - dedi. Keyin, Xiraql Rumiya'dagi o'zi kabi bilimdon sohibiga xat yozdi-da, Xumsga jo'nadi, u yerga yetib ulgurmay sohibidan javob maktubi oldi. Unda Xiraqlning Payg'ambar sallolohu alayhi va sallamning zuhurlari haqidagi fikri qo'llab-quvvatlangan va ul zotning haqiqiy payg'ambar ekanliklari aytilgan edi.

Xiraql Rum zodogonlaridan Xumsda qolishga ijozat so'radi. Xumsning darvozalari yopilgach, u shahr ahliga: "Ey Rum ahli, sizlar najot va to'g'ri yo'l topmoqchi bo'lsangiz, davlatingizning ustuvor bo'lishini istasangiz, o'sha payg'ambarga ergashinglar!" - dedi. Shunda ular yovvoyi eshakdek vahimaga tushib, o'zlarini darvozalar tomon urdilar, ammo darvozalarning yopiqligini ko'rdilar. Xiraql ularning vahimaga tushganini ko'rib, iymon keltirishlaridan noumid bo'ldi-da: "Ularni qaytaringlar!"-deb amr qildi. Keyin: "Men sizlarning o'z dinigingizga bo'lgan ixlosingizni sinab ko'rish uchun shunday degan edim. Men bunga amin bo'ldim", - dedi. Shahr ahli unga sajda qildilar va undan mamnun bo'ldilar".

Bu, Xiraql bilan sodir bo'lgan so'nggi voqea edi. Mazkur voqeani Solih ibn Kayson, Yunus va Ma'mar Az-Zuhriydan naql qildilar.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

IYMON KITOBI

1-bob. Iymon kitobi.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam bunday deganlar: "Islom 5 dalil asosiga qurilgan. (Islomdan murod iymon demakdir). Iymon so'zda ham ,amalda ham bo'lmog'i kerak. Iymon kuchaygaydir va susaygaydir".

Dalili: Olloh taolo Qur'oni Karimda: "Iymonlarini yanada ziyoda qilsinlar, deb ularga hidoyatimizni ziyoda qildik" va "Ollloh taolo hidoyat topgan kishilarning hidoyatini ziyoda qildi va ularga taqvo ato etdi",-deb aytgan. Rasululloh sallolohu alayhi va sallamning "Olllohn deb yaxshi ko'rish va Olllohn deb yomon ko'rish iymondandir." Degan so'zlari ham iymonning mustahkamlanishi yoki susayishini anglatadi.

Halifa Umar ibn Abdulaziz Adiy ibn Adiyga bunday deb yozgan: "Albatta, iymonning ham o'z farz va amallari, muayyan chegaralari, bajarilishi lozim bo'lgan sunnatlari mavjuddir. Demak, kimki bularga to'liq amal qilsa, iymoni mukammal bo'lgaydir, kimki yetarli rioya qilmasa, iymoni sust bo'lgaydir. Agar umrim uzoq bo'lsa, sizlarga bilib olishlaringiz uchun bular haqida birma-bir bayon qilarkan, basharti vafot etsam, suhbatingizga mushtoqligim yo'q".

Sahoba Maoz: "Kel, biz bilan biroz o'tir, oymon haqida suhbatlashaylik!"-deganlar. Ibn Umar aytganlar: "Banda ko'ngliga kelgan har bir gunoh xavfi bor narsani tark etmaguncha taqvo haqiqatiga yeta olmaydir. Rasululloh sallolohu alayhi va sallam: "Islom 5 dalildan iborat",-deganlar:

1. Kalimai shahodat (aytmoq);
2. Namoz o'qimoq;
3. Zakot bermoq;
4. Haj qilmoq (imkoni bo'lsa);
5. Ramazon ro'zasini tutmoq".

2-bob. Iymon shartlari.

Ollloh taolo aytadi: "Yaxshi kishilar, ibodat vaqtida yuzlarini Sharqqa va G'arbga qaratgan kishilar emas, balki Ollloh taologa, uning farishtalriga, oxirat kuniga, kitoblariga, payg'ambarlariga ishongan, yaxshi ko'rgan mol-mulkini qarindoshlarga, musofiru tilamchilarga, qulini ozod qilishga sarflagan hamda 5 vaqt namozni vaqtida o'qigan va zakot bergan, Ollloh bilan o'zi o'rtasidagi va bandalar o'rtasidagi ahdiga vafo qilgan, yetishmovchiliklarga qanoat qilgan va boshiga kulfat tushganda bardosh bergan kishilardir. Mana shunday sifatga ega bo'lganlar diniga sodiq odamlar bo'lib, kufr hamda yaramas xulqlardan o'zlarini ehtiyotlagaydirlar va o'zlariga yetuk insoniy fazilatlarini mujassam qilgaydirlar". Iymonning mukammal bo'lmog'ining uch sharti:

- to'g'ri e'tiqodli bo'lmoq;
- kishilar bilan yahshi munosabatda bo'lmoq;
- kishi o'z ustida ishlamog'i va o'zini ibodat va itoatga chiniqtirmog'i. Kimki bularni to'la o'zlashtirsa, iymonni mukammal bo'lgaydir. Rasululloh sallolohu alayhi va sallam iymon to'g'risida so'ralganda, yuqoridagi oyati karimani o'qigan edilar.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam bunday deganlar: Iymon daraxt yanlig' 60dan ortiq shohga egadir. Gunoh qilmoqqa Oллоh va bandalardan uyalmak o'sha shohlardan bittasidir".

3-bob. Birovga zarari tegmagan kishi musulmondir.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam aytganlar: "Qo'li bilan va tili bilan o'zgalarga ozor bermagan kishi musulmondir. Oллоh taola man etgan narsalardan qaytgan kishi Xudo yo'lida jihod qilgan kishidir".

4-bob. Islomda eng afzal amal qaysi?

Rasululloh sallolohu alayhi va sallamdan so'radilar: "Yo Rasululloh, musulmonlarning afzali qaysi kishidir?". "Qo'lidan va tilidan boshqa musulmonlar ozor topmagan kishidir", - deb javob berdilar.

5-bob. Ochlarni to'yg'azish islomdandir.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallamdan so'radilar: "Qaysi xislatlar islomda eng yaxshidir?". Aytidilar: "Ochlarga taom bermog'ing va tanigan tanimaganingga salom bermog'ing"

6-bob. O'zi yaxshi ko'rgan narsani birodariga ravo ko'rmoqiik iymondandir.

"O'zingiz yaxshi ko'rgan narsani birodaringizga ravo ko'rmaguningizcha hech biringiz chinakam mo'min bo'la olmaysiz"

7-bob. Sevishlik iymondandir.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam aytganlar: "Toki meni otangizdan ham, bolangizdan ham, barcha odamlardan ham yaxshiroq ko'rmas ekansiz, birortangiz mo'min bo'la olmaysiz"

8-bob. Iymon halovatiga erishmoq.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam aytganlar: "Kimda quidagi uch xislat bo'lsa, unga iymon huzur-halovat baxsh etgaydir:

- Oллоh va Rasulini hammadan ko'ra yaxshi ko'rmoq;
- Yaxshi ko'rgan kishisini faqat Oллоhmi deb (Oллоh yaxshi ko'rgani uchun) yaxshi ko'rmoq;
- Yomon ko'rgan kishisini faqat Oллоhni deb (Oллоh yomon ko'rgani uchun) yomon ko'rmoq".

9-bob. Ansorlarni yaxshi ko'rish kishi iymonining mukammalligi alomatidir

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam aytganlar: "Ansorlarni yaxshi ko'rmoq iymon alomatidir, yomon ko'rmoq munofiqlik belgisidir."

10-bob. Rasululloh maslahatlari.

Bir qancha sahobalar o'rtasida Rasululloh aytdilar: "Olohni bir deb bilgaymiz, unga shirk keltirmagaymiz, o'g'rilik qilmagaymiz, zino qilmagaymiz, farzandlarimizni o'ldirmagaymiz, tuhmat qilmagaymiz (zino va boshqa narsalar hususida), shariat amriga itoat qilgaymiz, deb menga so'z beringiz. Kimki ushbu so'zlarga vafo qilsa, Oloh yarlaqaydir, ammo kimki ushbu og'ir gunohlardan birortasini qilib qo'ysa va u bu dunyoda jazolansa, o'sha jazo unga kafforatdir (oxiratda qayta jazolanmaydi). Kimki shu gunohlardan birortasini qilsa-yu, Oloh yashirgan bo'lsa, bu o'ziga xavoladir, xohlasa kechgaydir, xohlasa azoblagaydir". Sahobalar: "Shunga so'z berdik", -deb aytdilar

11-bob. Fitnadan hazar qilmoq dindandir.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam aytdilar: "Shunday davrlar kelgaydirki, musulmon o'z dinini fitnalardan asramoq maqsadida tog'u-toshlarga qo'y haydab chiqib ketishni afzal ko'rsa, ajab ermas."

12-bob.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam aytdilar: "Men hammalaringizdan ko'ra Olohni yaxshiroq bilgayman" (Kishining diyonati, iymoni mustahkamlangani sari Olohni yaxshiroq taniyveradi)

13-bob.

Olohni dil ko'zi bilan ko'rmoq, tanimoq kerak (ya'ni, iymon kalima keltirish bilangina bo'lmaydir, balki Olohga qalbdan e'tiqod qilmoq lozim). Oyati karimada: "(Oloh taolo) og'zingizdan beixtiyor chiqib ketgan qasam uchun gunohkor qilmagaydir, lekin dilingizga tugilgan yomonliklaringiz uchun gunohkor qilgaydir" deyilgan.

Oisha onamiz aytganlar: "Rasululloh sallolohu alayhi va sallam sahobalariga qudrati yetadigan ishni buyurgan edilar, sahobalar: "Biz siz singari emasmiz-ku, Oloh sizning ilgarigi va kelgusi gunohlaringizni kechirgan (shuning uchun ham bizga ko'proq ish buyuravering, biz ko'proq riyozat chekmog'imiz lozim)", -dedilar. Rasulullohning g'azablari kelgani yuzlaridan bilindi: "Oralaringizda eng taqvoliroq va Olohni tanidiganroq kishi menman", -deb javob qildilar".

14-bob. Qayta kofir bo'lmoqni o'tda kuymoqni rad qilgandek rad etmoq iymondandir

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam aytdilar: "Quidagi 3 narsa kimda bo'lsa, u iymondan halovat topgusidir:

- kimki Oloh va uning Rasulini boshqalardan yaxshiroq ko'rsa;
- yaxshi ko'rgan kishisini faqat Oloh yaxshi ko'rgani uchun yaxshi ko'rsa;
- kofirlikka qaytishlikni xuddi o'tga tushgandek yomon ko'rsa".

15-bob. Iymon ahlining hayotlarida qilgan ishlariga ko'ra bir-birlaridan afzalliklari.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam deganlar: "Ahli jannat jannatga kirgaydir, ahli do'zax

do'zaxga kirgaydir, keyin Olloh taolo maloikalriga: "Qalbida zarracha iymoni bor odamni do'zaxdan chiqaringiz!", -deb aytadir. Ular shundan so'ng, kuyib, qorayib ketgan holda do'zaxdan chiqqaydirlar, hayot daryosida cho'milgaydirlar, yomg'irdan keyin giyohlar ungandek badankari ko'rkam bo'lg'usidir".

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam aytdilar: "Tushimda ko'rsam, odmlarning ko'ylaklari etagi ko'kraklari barobarida, ba'zi birlariniki esa undan ham kalta. Ularning oralarida Umar ham bor, uning ko'ylagi uzun, hatto yerda sudralib yuribdir". Sahobalar so'radilar: "Nimaga yo'ydingiz?". "Dinga yo'ydim", -dedilar Rasululloh sallolohu alayhi va sallam.

16-bob. Hayo iymondandir.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam birodariga iymondan o'git berayotgan ansorlardan birining yonodan o'ta turib, unga bunday dedilar: "Qo'yavergil uni, hayo iymondandir!".

17-bob. Amal qilmoq iymondandir.

Ollloh taolo oyati karimasida: "Mushriklar (Olllohning birligini inkor qiluvchilar), agar tavba qilib, iymonga kelsalar, namoz o'qisalar va zakot bersalar, ularni tinch qo'yingiz!", -deb aytgan.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam bu xususda bunady deganlar: "(Ollloh) menga: "Odamlar kalimai shahodit aytib, namoz o'qiydirgan, zakot beradirgan bo'lgunlariga qadar kurashgil!", -deb buyurgan. Agar bunga amal qilsalar, mollari-yu jonlari mendan omon qolgaydir. Uxraviy hisoz-kitobi (oxirat xisob-kitobi) Olllohning o'ziga havola, zero islomda gunoh deb hisoblangan ishlarni qilsalar, albatta jazosiz qolmaslar".

18-bob. Iymon-islom amriga amal qilmoq

Ollloh taolo oyati karimasida: "Jannat-qilgan amali solihlaringiz evaziga berilgandir", -deydi. Boshqa bir oyatda esa: "Rabbing, muqarrarkim, barchadan "Lo iloha illalloh"ga qanday amal qilganlarini so'ramay qo'ymas", -deyiladi. Yana bir boshqa oyatda: "Najot istaganlar amal qilsinlar!", -deyilgan.

Janob Rasululloh sallolohu alayhi va sallamdan so'radilar: "Qaysi mal afzaldir?". "Ollloh va uning Rasuliga ishonmoq", -deb javob berdilar. "Undan keyin qaysi?", -dedilar. "Ollloh yo'llida jihad qilmoq", -deb aytdilar. "Undan keyin-chi?", -deb so'radilar. "Qabul bo'lguchi hajdir", -deb javob qildilar.

19-bob. Islomni o'limdan qo'rqqanidan yoki itoatkorlik yuzasidan qabul qilgan kishining iymoni iymon emas!

Ollloh taolo oyati karimasida: "Badaviylar: ""Iymon keltirdik", -deb ayturlar, siz ularga: "Iymon keltirmadingiz, balki, taslim bo'ldik, deb aytingiz! -deng", -deyilgan. Islomning haqiatdan qabul qilingani iymon keltirmoq bilan isbotlangaydir. Ollloh taolo boshqa bir oyatida: "Ollloh uchun maqbul yo'l faqat islom yo'lidir", yana bir oyatida esa: "Kimki islomdan boshqa yo'lni istasa, zinhor qabul qilinmaydir", -deyilgan.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam 5-10 odamga sadaqa ulasha boshladilar. Men ham shu yerda o'tirgan edim. Rasululloh bir kishiga sadaqa bermadilar, u esa men yoqtirgan (solih) kishi edi. Men: "Yo Rasululloh, falonchiga nega bermaysiz? Uni men mo'min deb bilurman", -dedim. "Musulmon deb emasmi?", -dedilar. Ozgina jim

qoldim,so'ngra u odam haqida ba'zi bir bilgan narsalarimni aytib, yana so'radim: "Nega falonchiga bermaysiz? Uni men mo'min deb bilurman". Rasululloh dedilar: "Musulmon deb emasmi?". Biroz jim turib,yana so'radim. Rasululloh aytdilar: "Ey Sa'd, u kishiga berar edim-u, lekin undan ko'ra boshqalarga berganim ma'qulroqdir, chunki Oллоh ularni do'zaxga tushirishidan qo'rqgayman".

20-bob. Salom berish islom amallaridandir.

Sahoba Ammor aytganlar: "Uchta hislatni o'zida mujassam qilgan kishining iymoni mukammal bo'lgaydir:

- insofli va adolatli bo'lmoq;
- barchaga salom bermoq;
- kambag'alligida ham sadaqa berib turmoq.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallamdan bir kishi so'radi: "Islomda eng yaxshi hislatlar qaysidir?". Dedilar: "Ochlarga taom bermoqlik,tanigan va tanimaganga salom bermoqlik".

21-bob. Erning qadriga yetmaslik kufrga yaqin narsadir.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam aytdilar: "Menga do'zax ko'rsatildi,qarasam,undagi odamlarning ko'pi inkor qiluvchi xotinlar ekan". Sahobalar: "Oллоhni inkor qilganmi?",-deb so'radilar. "Erning yaxshiligini inkor qilganlar,erning qadriga yetmaganlar. Agar ularning bittasiga bir umr yaxshilik qilsang-u, keyin sendan bir kichik yomonlik ko'rsa: "Sendan nima ko'rdim,xech yaxshilik ko'rmadim",-deb aytadir",-deb javob berdilar.

22-bob. Gunohlar jaholat qilmishidir.

Gunoh qilguchi kishi kofir bo'lmaydir,illo shirk keltirgan kishigina kofir bo'ladir.

Rasululloh bir gunoh qilgan kishiga: "Senda jaholatdan bor ekan",-deganlar. Oллоh oyati karimasida: "Oллоh shirkni kechirmaydir,qolgan hamma narsani, xohlasa kechirishi mumkin",-degan

Sahoba Ma'ruf rivoyat qiladilar: "Rabza degan joyda Abu Zarni o'zi ham,quli ham chopon kiyib kelayotgan holatda ko'rdim. Nechun bir xil kiyinib oldingizlar?",-deb so'radim. Abu Zarr: "Men bir kishini(Bilolni),ey qora xotinning bolasi!-deb haqorat qildim.Rasululloh menga: "Ey Abu Zarr,onasini haqorat qilibsang,senda jaholatdan bor ekan",-dedilar va yana : "Birodarlaringiz xizmatkoringizdir. Oллоh taolo ularni sizlarning qo'llaringizga topshirib qo'yibdi. Kimniki birodari qo'lida bo'lsa, yeganidan yedirsing,kieganidan kiydirsing. Kuchi yetmaydigan ishga buyurmangiz,mobodo,buyursangiz,yonlarida yordamlashib ishlatingiz",-deb qo'shib qo'yidilar",-dedi".

23-bob. Ikki guruh mo'mionlar bir-birlari bilan urishsalar,o'rtalariga tushib,yarashtirib qo'yingiz,zero Oллоh ularni ham mo'minlar deb atagan

Sahoba Ahnaf rivoyat qiladi: "Mana bu kishini himoya qilgani yo'l oldim.Yo'lda Abu Bakr yo'liqdi. "Qayoqqa ketyapsang?",-dedi. "Mana bu kishiga yordamlashgani ketyapman",-dedim. "Qayt,men Rasululloh sallolohu alayhi va sallamdan eshitganman,agar ikki musulmon qilich yalong'ochlab bir-biriga hamla qilsa,o'ldirgan ham, o'lgan ham, do'zaxga tushgaydir. "Yo Rasululloh,o'ldirgan-ku mayli-ya,o'lgan nega tushgaydir?",-deganimda,"U ham sherigini o'ldirmoqqa jazm qilgandir",-deb aytganlar",-dedi".

25-bob. Munofiqlarning alomati.

Janob Rasululloh sallolohu alayhi va sallam: Munofiqlarning uchta alomati bor: so'zlasa yolg'on so'zlar; va'da qilsa, bajarmas; omonatga xiyonat qilur, - deganlar.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam aytganlar: Quidagi to'rtta xislat kimda bo'lsa, aniq munofiq bo'lgaydir, kimdagi ulardan bittasi bo'lsa, unit ark etmaguncha munofiqlikdan bir xislati bor ekan, deyiladi:

- omonatga xiyonat qilgaydir;
- so'zlasa, yolg'on so'zlagaydir;
- shartnoma tuzsa, shartida turmagaydir;
- urishib qolsa, kek saqlagaydir va nohaqlik qilgaydir.

26-bob. Laylat ul-Qadr kechasida ibodat qilib chiqmoq iymondandir.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam aytdilar: "Kimki Laylat ul-Qadr kechasining xaqligiga ishonib, Ollodan savob umidida ibodat qilib chiqsa, qilgan gunohlarining hammasi kechirilgusidir".

27-bob. Ollod yo'lida jiod qilish iymondandir.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam: "Ollod taolo o'z yo'lida jiodga chiqqan odamni qadrlab: "Menga bo'lgan iymoni va payg'ambarlarimga bo'lgan ishonch tufayli jiodga chiqqan bo'lsa, uni ajr yoki o'ljalar bilan qaytarg'umdir, halok bo'lsa, jannatimga kirgizg'umdir", - deydi", - deganlar. Rasululloh sallolohu alayhi va sallam yana bunday deganlar: "Agar ummatimni qiyin ahvolda qoldirishdan qo'rqmasam edim, birorta jangdan qolmagan bo'lur erdim, men Ollod yo'lida jon nisor etib, keyin tirilsam, yana o'lib, yana tirilsam va yana o'lib yana tirilsam va yana o'lsam, der erdim".

28-bob. Ramazonda kechalari ibodat qilib chiqmoq iymondandir.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam dedilar: "Kimki Ramazon kechalarini, Ollodga iymon keltirib, undan savob umid etib, ibodat bilan o'tkazg'usidir, uning qilgan gunohlari mag'firat qiling'usidir".

29-bob. Ollodan savob umid qilib, Ramazon ro'zasini tutish iymondandir.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam aytganlar: "Kimki Ollodga ishonib, undan savob umid qilib, Ramazon ro'zasini tutgaydir, sobiq gunohlari kechirilgaydir".

30-bob. Dini islom huzurbaxsh dindir.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam aytganlar: "Ollod taologa islom dini eng sevimli dindir".

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam aytganlar: "Din o'ng'aydir, hech kim uni qiyinlashtirib yubormag'ay, mobodo, qiyinlashtirib yuborsa, din uni yengib qo'yg'usidir (ya'ni, amali solihlarni haddan ziyod zimmasiga olishi natijasida ularni eplay olmay, hammasini tark etishiga sabab bo'lg'usidir). Demak, amali solihlarni o'rtacha bajaringiz, ibodatlarni mukammal ado etishga qodir bo'lmasangiz, shunga yaqinroq qilingiz. Amali solihlardan tegadigan savobdan sevingiz. Bu dunyodan oxiratga

qilinadigan umr safarida erta tongdan, kechki paytdan va kechning ba'zi bir qismidan unumli foydalaningiz!".

31-bob. Namoz o'qimoq iymondandir.

Oyati karimada: "Ollloh taolo sizlarning iymonlaringizni, ya'ni Bayt ul-Muqaddas (Quddus, Iyerusalim) ga qarab o'qigan namozlaringizni zoye ketkazmag'ay", - deyilgan.

Sahoba Barro bunday deydilar: "Payg'ambarimiz sallolohu alayhi va sallam Madinaga keliboq qarindoshlarinikiga tushdilar va Bayt ul-Muqaddasga qarab 16 yoki 17 oy namoz o'qidilar. Aslida Rasululloh sallolohu alayhi va sallam Makkadagi Xonai Ka'bani qibla qilib namoz o'qishni yaxshi ko'rardilar. Xonai Ka'baga qarab birinchi o'qigan namozlari asr namozi edi. Rasululloh bilan birga bir qavm jamoasi ham namoz o'qidi. Birga namoz o'qiganlardan biri boshqa masjidida namoz o'qiyotgan odamlar yonidan o'tayotib, ruku'da turgan vaqtlarida ularga: "Olllohga qasam ichib aytamankim, biz hozir Makkai Mukarramaga qarab namoz o'qidik", - dedi. Shunda ular namozda turgan hollaricha Makkai Mukarramaga o'girilib, namozni o'qib tugatdilar. Rasululloh sallolohu alayhi va sallamning Bayt ul-Muqaddasga qarab namoz o'qiyotganlari yahudiy va nasorolarga yoqardi, (Bayt ul-Muqaddas ularning qiblasi edi). Ammo Makkai Mukarramadagi Baytullohga qarab namoz o'qiganlari esa ularga yoqmasdi".

Sahoba Barro yana shunday daganlar: "Qibla Xonai Ka'baga qarab o'zgartirilmasdan ilgari ba'zi bir kishilar vafot etib ketganlar va ba'zi birlari shahid bo'lib ketganlar. Biz ular to'g'risida nima deyishni bilmaymiz, deb turganlarida yuqoridagi oyati karima nozil bo'ldi".

32-bob. Kishi islomga kirib, uni yaxshilasa, qilgan yomonliklarini Ollloh kechirgaydir.

Abu Sa'id Xudriy: "Rasululloh sallolohu alayhi va sallam: "Agar banda islomga kirib, uni ixlos bilan yaxshilashni davom etdirsa, Ollloh taolo uni qilgan xatolarini kechirgaydir. Bundan keyingi xatolarigina hisob-kitob qilingaydir. Yaxshilik 10 barobardan 700 barobargacha ko'paytirib yozilur. Yomonlik bitta bo'lsa, bittaligicha yozilur, illo yozilmasdan Ollloh kechirib yuborishi ham mumkindir", - deganlar", - deydi.

33-bob. Ollloh taolo eng hushlaydigan toat-ibodat uzoqroq qilinadigan toat-ibodatdir.

Hishom bunday deganlar: "Oisha onamizning yonlarida bir ayol o'tirgan edi. Rasululloh sallolohu alayhi va sallam aytganlar: "Kim bu ayol?", - deb so'radilar. Oisha onamiz: "Bu falonchi, ko'p namoz o'qiydirgan ayol", - deb javob berdilar. Rasululloh: "Qo'yingizlar, amali solihlardan qurbingiz yetadiganini zimmaga olingizlar, Olllohga qasam ichib ayturmenkim, sizlarga amallaringiz malol kelmasa, Olllohga savob berish malol kelmagaydir (ya'ni, qilayotgan toat-ibodatingiz malol kelsa, savobi ketur)", - deb aytdilar. Janob Rasululloh sallolohu alayhi va sallam ham uzoqroq qilinadigan toat-ibodatni hushlar edilar".

34-bob. Iymonning ziyoda bo'lmog'i va susaymog'i

Haq taolo oyati karimalaridan birida: " ", - deydi. Agar dinni mukammal qilib turgan biror

narsa tushirib qoldirilsa, unda iymon mukammal bo'lmag'aydir.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam bunday deganlar : "Kimki yurakdan "Lo ilaha illalloh" degan ersa va uning yuragida bug'doy donasicha yaxshilik(iymon) bor ersa, do'zahdan chiqqusidir". Rasululloh sallolohu alayhi va sallam deganlar: "Iymon uchun yaxshi joy ato qilinmishdir(ya'ni, iymonning o'rni do'zaxda emas, jannatdadir)"

Umar ibn Xattobdan: "Yahudiylardan bir kishi menga: "Ey Amir al-Mo'minin, Kitobingizda bir oyat bordir, sizlar uni o'qiysizlar, agar shu oyat bizga nozil bo'lganda erdi, o'sha kunni biz bayram qilib olur erdik", -dedi. Men: "Qaysi oyat?", -deb so'radim. U: " " degan oyat", -deb aytdi. "Ha, biz o'sha oyati karima tushgan kunni va tushgan joyni bilurmiz. Jum'a kuni Rasululloh sallolohu alayhi va sallam Arafotda turganlarida nozil bo'lgandir", -deidm. (O'sha oyati karima tushgan kun sharafiga bizda bir emas, ikki marta bayram qilinur; har jum'a va Qurbon hayitida).

35-bob. Zakot berish islomdir.

Oyati karimada: "Ahli kitoblarga yolg'iz Ollohning o'ziga ixlos birlan ibodat qilmoq va noto'g'ri e'tiqodlarni tark etib, haq e'tiqodni tanlab, namoz o'qimoq va zakot bermoq buyurilgan erdi", -deyilgan.

Talha ibn Ubaydullohdan: " Rasululloh sallolohu alayhi va sallam xuzurlariga Najd qabilasidan bir kishi keldi. Sochlari to'zgi'gan. Uning g'udurlagan ovozi eshitamiz-u, nima deyayotganini tushunmaymiz. Yaqin kelganda tinglab quloq solsak, islom asoslarini so'rayotgan ekan. Rasululloh sallolohu alayhi va sallam unga javoban: "Islom asoslaridan birinchisi-bir kechayu-kunduzda 5 vaqt namoz o'qimoqlikdir", -dedilar. "Shu 5 vaqt namozdan tashqari yana zimmaga tushadigan vojib namoz bormi?", -deb so'radi." Yo'q, illo o'zing xohlab naflo'qishing mumkin", -deb javob berdilar. "Islom asoslaridan ikkinchisi-Ramazon ro'zasini tutmoqlikdir", -dedilar Rasululloh. "Ramazondan tashqari ham zimmaga tushadigan vojib bormi?", -deb so'radi. "Yo'q, illo nafl ro'za tutishing mumkin", -dedilar. U kishi qaytib ketayotib: "Ollohga qasam ichurmenkim, bunga xech narsani qo'shmasman ham, bundan xech narsani kamaytirmasman ham ", -dedi. Rasululloh aytdilar: "Agar so'zida sodiq ersa, shu odam najot topg'usidir".

36-bob. Janozada qatnashish iymondandir.

Janob Rasululloh sallolohu alayhi va sallam aytganlar: "Kimki bir musulmon odamning janozasida Ollohga ishonib, uni savob berishidan umid qilib qatnashsa va janoza o'qilib, mayyit dafn qilingunga qadar birga bo'lsa, albatta u odam 2 kiyrot ajr(savob) olib qaytgaydir. Har bir qiyrot Uhud tog'idekdur. Kimki janozani o'qib, mayyit dafn qilinmasdan avval qaytsa, u kishi 1 qiyrot ajr olib qaytgaydir".

37-bob. Mo'min o'z amalining o'zi bilmagani holda habata bo'lmog'idan qo'rqishi.

Ibrohim at_taymiy aytganlar : "So'zimni qiladigan amali solihimga nomuvofiq(zid keladigan) qilib gapirmadim, mobodo, o'zim amal qilmagan narsani aytsam, yolg'onchi hisobiga kirib qolmoqdan juda qo'rqdim".

Ibn Ali Mulayka aytganlar : "Rasulullohning 30dan ortiq sahobalarini bilur erdim. Ularning har biri amali solihiga nifoq aralashmog'idan qo'rqur erdi".

Hasan Basriy aytganlar: "Nifoq aralashmog'idan faqat mo'min odam qo'rqmishdir, munofiq odam qo'rqmagandir, munofiq odam Ollohga tavba qilmasdan, itoatsizlikda,

osiylikda, birodarlari bilan urishaverishda davom etmoqning gunohidan qo'rqmagaydir. Oллоh taolo oyati karimasida: "Ular(munofiqlar) bila turib gunoh ishlardan qaytmaslar",- degan. Janob Rasululloh sallolohu alayhi va sallam aytganlar: "Musulmonning so'kmog'i fosiqlik erur va qotilligi kofir erur".

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam Laylat ul-Qadrning qaysi kuni kelishini aytmoqchi bo'lib chiqqanlarida ikki musulmon janjallashib turgan ekan. Rasululloh debdilar: "Laylat ul-Qadrning habarini aytmoqchi erdim, falonchi bilan pistonchi urishib turganiga ko'zim tushib, yodimdan ko'tarilib ketibdir. Shoyadki, omadingiz kelsa, Laylat ul-Qadrni 27-29-25 kechalarda Oллоhdan so'rangiz!".

38-bob. Jabroil alayhissalomning iymon, islom, ehson va qiyomat vaqti to'g'risida Rasululloh-dan so'raganlari va Rasulullohning javoblari, "Jabroil alayhissalom sizlarga diningizni o'rgatgani keldi, mazkur so'zlarning barchasi din demakdir",- deganlari, Abulqays qabilasidan kelgan kishilarga iymonni bayon qilganlari.

Oллоh taolo oyati karimasida: "KImki islomdan boshqa dinni ixtiyor etg'ay, toati qabul qilinmag'ay".

Bir kuni Rasululloh sallolohu alayhi va sallam ko'pchilik bilan suhbatlashib turgan edilar. Bir kishi qoshlariga kelib, salom bergach: "Iymon nadur?",-deb so'radi. "Iymon Oллоhga, uning maloikalariga, payg'ambarlarining haq ekanligiga, Oллоhni qiyomat kunida ko'rishga, o'lgandan keyin tirilishiga ishonmog'ingdur",-dedilar. "Islom nadur?",-dedi. "Islom Oллоhga(shirk keltirmasdan) ibodat qilmog'ing, besh vaqt namoz o'qimog'ing, farz zakotni bermog'ing va Ramazon ro'zasini tutmog'ingdur",-deb javob qildilar. "Ehson nadur?",-dedi. "Oллоhgan uni ko'rib turganingdek ibodat qilmog'ingdir. Agar sen ko'rmayotgan bo'lsang, u seni ko'rib turibdir",-dedilar. "Qiyomat qachondur",-deb so'radi. "So'ralayotgan kishi so'raguchidan ortiq bilmaydir, biroq alomatlarini aytib beray, ular quidagichadur: xotinlar o'z egalarini tug'adigan bo'lganda(bolalar ota-onalariga ho'jayin bo'lib, ularning dilini og'rita boshlaganda), tuyaboqar cho'ponlar baland-blaland imorat sola boshlaganda. 5 ta g'oyibiy(sir) narsa bor, uni faqat Oллоh bilur, ulardan bittasi-qiyomatning qachon bo'lmog'idur",-deb osha mazmundagi oyati karimani o'qidilar. Keyin haligi kishi qaytib ketdi. Rasululloh dedilar: "Qaytaringlar haligi kishini(sahobalar tushunsinlar deb shunday qildilar)!". Orqasidan chiqib, topmadilar. Rasululloh dedilar: "Bu Jabroildur, sizlarga diningizni o'rgatgani kelgandir". Imom Buxoriy aytadilar: " Rasululloh sallolohu alayhi va sallam yuqoridagi hamma narsani iymondan deb hisobladilar".

39-bob.

Vizantiya podshosi Xiraql Abu Sufyonga: "Bu dinga kirguchilar ko'paymoqdami yo ozaymoqdami?"-deb so'rasam , sen: "Ko'pamoqda, iymon ham shunaqadir, to mukammal bi'lguncha ko'payavergaydir"-deding. "Bu dinga kirganlardan biror kishi yoqtirmay chiqib ketayotirmi?"-desam, sen: "Yo'q, iymon xususida ham shundaydir. Iymon nuridillarga kirgandan so'ng uni xech kim yomon ko'rmag'ay"-deding", deb aytgan ekan.

40-bob. Din tufayli gunohlardan forig' bo'lmoqning fazilati.

Rasululloh bunday deganlar: "Halol bilan harom bir narsadir. Ammo ikkalasini bir-biridan farqlashda noaniqliklar mavjud. Odamlarning ko'pi ularni bilmaslar(halol yo harom

ekanini).Shuning uchun kimki shubhali narsalardan o'zini tigaydir, dinini kamchiliklardan, obro'yini ta'nadan saqlag'aydir va kimki shubhali narsalardan tiyilmaydir, u birovning ekini chekkasida qo'y boqayotgan cho'ponga o'xhsaydir. Uning qo'ylarni ekinga tushirish ehtimoli bordir.Ogoh bo'lingizkim, har bir podshohning o'z chegarasi bordur.Ollohning yerdagi chegarasi harom qilingan narsalardir.Kishi badanida bir parcha go'sht bor, agar u tuzalsa, a'zolarinig barchasi tuzalgaydir,agar u buzilsa, a'zolarining barchasi buzilgaydir. U qalbdir!"

41-bob. O'ljaning(mehnatsiz topilgan molning) beshdan birini (Bayt ul-Molga) berishlik iymondandir

Abu Jamra aytadilar:"Ibn Abbos bilan birga uning so'richasida o'tirar erdim. Menga dedi:"Mening huzurimda qolgin, qisman molimdan ham bo'lib beray". Xo'p, deb u kishi huzurida ikki oy yashadim(men forscha bilar erdim,u kishining forslar bilan muomalasida tarjimonlik qilib turdim). Bir xotin kishi kelib so'radi:"Ko'zada qilingan nabis(shirin musallas)dan ichsak maylimi?".Ibn Abbaos uni ichishdan qaytardilar va dedilar:"JAnob Rasululloh huzurlariga Abd ul-Qays qabilasidan bir jamoa keldi. Sallolohu alayhi va sallam:"Bu qaysi jamoa?",-deb so'radilar.Mehmonlar:"Biz Rabiya qavmidanmiz",-deb aytishdi."Xush kelibsizlar,marhamat,hijolatsiz kelaveringiz!",-dedilar Rasululloh."Yo Rasululloh, biz sizning oldingizga rajab oyidagina kela olurmiz(arablarda rajab oyida qabilalararo urishmoq man qilingan).Siz bilan bining o'rtamizda kofirlar qabilasi bordir.Shuning uchun bizga ajrim bir narsa buyursangiz. Biz bu to'g'rida kela olmaganlarga ham aytsak va unga amal qilib, jannartga kirsak",-deyishdi.SHundan so'ng ichimliklar to'g'risida ham so'rashdi. Rasululloh sallolohu alayhi va sallam ularga to'rt narsa buyurib va to'rt narsadan qaytardilar.Yolg'iz Ollohga iymon keltirishni buyurib,bunday dedilar:"Bilurmisiz,Ollohning yolg'iz o'ziga qanday iymon keltirilu?".O'zingiz aytib bering",-dedilar. Rasululloh Kalimai Tayyibani aytdilar, so'ng ularga namoz o'qishni, zakot berishni, Ramazon ro'zasini tutishni, o'ljadan 1/5 qismini berishni buyurdilar hamda hintam, dibo, naqir, muzaffat(o'sha davrda musallas qilinadigan idishlar nomi)dan qaytarib,"Bu so'zlarni yodlab olingiz, eshitmaganlarga yetkazingiz!",-dedilar",-dedi".

42-bob. Amallar niyat va ixlosga qarab qabul qilinishing bayoni.

Har kimning niyatidagi bo'lgaydir. Imom Buhoriy aytadilar:"Bu so'zga iymon ham, tahorat ham, namoz ham, zakot ham, haj ham, muomalotmi, nikohmi,umuman barcha hukmlar kirur. Olloh taolo oyati karimasida:"Har bir kishi niyatiga va o'ziga yarasha amal qilg'aydir,degil!",-degan.Kishining savod umid etib, o'z oila a'zolariga sarflagan nafaqasi ham sadaqadir. Rasululloh sallolohu alayhi va sallam:"Makka fath qilingandan keyin hijrat(ko'chish) yo'q, lekin jihad qilib yoki yaxshi niyatda ko'chish mumkindir",-deganlar".

Janob Rasululloh sallolohu alayhi va sallam : "Amallar niyatga qarab qabul qilinur,kim qanday niyat qilg'aydir, shunga erishgusidir. Kimki Olloh va uning Rasuli uchun hijrat qilga ersa, Olloh va Rasul uchun ko'chganlik savobini olur. Kimki mol-dunyoga erishmoq yoki biror xotin olmoq niyatida hijrat qilgan ersa, o'sha niyatigagina erishmog'i mumkin(ammo savob bo'lmaydir)".

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam : "Agar kishi savod umid etib, o'z oila a'zolariga mol sarflag'aydir, unga sadaqa qilgan savobi yozilur",-deganlar.

Rasululloh sallolohu alayhi va sallam bunday deganlar : "Olloh yo'lida sadaqa qilsang,